

Åtgärdsförslag för förbättrad styrning – TCO-förbundens medskick inför Välfärdskommissionens andra sammankomst

En inledande och övergripande synpunkt är att nedanstående åtgärdsförslag och frågeställningar utretts inom ramen för Kommunutredningen. Det är därför av stor vikt att Välfärdskommissionen och dess kansli tar till sig och beaktar de synpunkter som remissinstanserna lämnar på utredningens slutbetänkande.

1. Översyn av riktade statsbidrag

En översyn görs i syfte att utveckla en mer strategisk styrning med riktade statsbidrag, bl.a. genom att se över möjligheten att minska antalet riktade statsbidrag samt möjligheterna att förenkla utformningen och minska administrationen inom de områden där det är lämpligt.

TCO-förbundens medskick:

- Nödvänt med en omstrukturering av statsbidragssystemet, med Kommunutredningens förslag som utgångspunkt
- Statliga bidrag bör i första hand vara generella, inte minst för att ta hänsyn till varierande lokala behov
- Statsbidrag kan vara klustrade/riktade till viss sektor.
- Riktade statsbidrag kan ibland användas för att stimulera en viss utveckling, sådana bör efter ett tag växlas in ett det generella statsbidragssystemet.
- Generella statsbidrag är tillsammans med minskad detaljstyrning och minskad administration en förutsättning för att utveckla en mer tillitsbaserad styrning.

2. Stöd till ekonomiskt utsatta kommuner och regioner

Kommissionen tar initiativ till att undersöka hur ett eventuellt stöd till särskilt ekonomiskt utsatta kommuner och regioner bäst skulle kunna utformas. Ett sådant stöd skulle syfta till att stödja kommuner och regioner som riskerar hamna i en djup ekonomisk kris och skulle exempelvis kunna hanteras av en särskild delegation. Stödet kan ges som ekonomiskt eller organisatoriskt stöd för att

kommunen eller regionen ska kunna nå en ekonomi i balans. Samtidigt ska kommunernas och regionernas förmåga att tillhandahålla välfärd till medborgarna upprätthållas.

TCO-förbundens medskick:

- Tydliggör definitionen av utsatta kommuner – en kommuns ekonomiska situation kan både bero på bättre eller sämre ekonomisk planering och kvalitetskillnader i de välfärdstjänster som levereras.
- Kommunernas skilda förutsättningar att leverera med god kvalitet och ha en budget i balans gör att statens ansvar för likvärdighet i välfärdstjänsterna måste säkerställas
- Med nuvarande kommunstruktur är välfärdsuppdraget i princip omöjligt för vissa kommuner vilket leder till orimlig ojämlikhet över landet vad gäller tillgång till välfärdstjänster och dess kvalitet. För- och nackdelar med kommunsammanläggningar och asymmetrisk ansvarsfördelning behöver därmed analyseras och åtgärder vidtas.
- I sammanhanget är det viktigt att kommunutredningens överväganden och remissinstansernas synpunkter beaktas.
- Översynen av kommunernas skilda förutsättningar bör präglas av ett långsiktigt framtida hållbart perspektiv, och beakta Sveriges åtaganden i enlighet med Agenda 2030.

3. Översyn av administrativa kostnader vid regelgivning och annan styrning

Ett sätt att förbättra förutsättningarna för kommuner och regioner är att säkerställa att de administrativa kostnader som följer av statens styrning inte är onödigt betungande.

Statskontoret har redan i uppdrag att löpande följande utvecklingen av den statliga styrningen av kommuner och regioner. Statskontoret bör även ges i uppdrag att göra en översyn av vilka administrativa kostnader som uppstår vid regelgivning och annan statlig styrning. Översynen görs i syfte att förbättra förutsättningarna för att beräkna och beakta administrativa kostnader för kommuner och regioner vid regelgivning och annan styrning. SKR bidrar till översynen genom att redogöra för exempel på regelgivning eller annan styrning som ger upphov till betungande administration i kommunsektorn.

TCO-förbundens medskick:

- Tydliggör definitionen av administrativa kostnader, det måste finnas en balans mellan krav och resurser.
- Regelgivning och annan styrning innebär oftast inte endast ökade administrativa kostnader utan även ambitionshöjning i verksamheten. Detta kräver i sin tur tillräcklig finansiering.
- I samband med regelgivning, styrning och kvalitetsindikatorer bör risken för ökad detaljstyrning och fördelarna med tillitsbaserad eller professionsbaserad styrning alltid beaktas.
- Reglering och tillsyn ska ha större fokus på mål och kvalitet istället för på processer och rutiner.
- Indikatorer för uppföljning och analys måste noga avvägas mot vilken administrativ börda det innebär och vilket styrningsresultat det ger. Indikatorerna måste även ta hänsyn till verksamheternas olika förutsättningar. Att ensidigt titta på output riskerar att gynna verksamheter med goda förutsättningar snarare än de som lyckats i sitt utvecklingsarbete.

4. Kartläggning av kommuner och regioners budgetprocesser inklusive jämställdhetsbudgetering samt en översyn av ramverket för kommunal ekonomistyrning

Uppdrag till ESV att kartlägga kommuner och regioners budgetprocesser inklusive jämställdhetsbudgetering. I uppdraget ska även ingå en jämförelse mellan kommunsektorns och statens budgetprocesser.

Översyn av ramverket för kommunal ekonomistyrning. I översynen ska det granskas om nuvarande regelverk för ekonomisk förvaltning i kommunallagen utgör en bra grund för en effektiv ekonomistyrning i kommuner och regioner. Det gäller bl.a. om kraven på god ekonomisk hushållning och medelsförvaltning samt regelverket för balanskravet är ändamålsenligt utformat och om det skulle vara lämpligt och finnas behov av att införa en övre gräns för utgifter samt krav på nivåer för resultat och skuldsättning. I översynen bör också undersökas om det finns ett behov av utökad vägledning och stöd avseende den ekonomiska styrningen i kommuner och regioner. Syftet är att få ett sammanhållet regelverk för en effektiv ekonomistyrning, där de olika delarna i regelverket på ett genomtänkt sätt understödjer varandra och därmed ge kommuner och regioner goda förutsättningar att möta framtida utmaningar.

TCO-förbundens medskick:

- Bra med översyn av ramverket. Kommunutredningens bedömning att det kommunala kostnadsutjämningsystemet bör ses över i sin helhet är också viktigt att beakta.
- Balanskravet behöver kombineras med tydliggörande av att staten tar ansvar för långsiktigt stabila intäkter till kommunsektorn. Konjunktursvängningar kan inte hanteras på kommunnivå med gott resultat.
- Säkerställ att jämställdhetsbudgeteringen även omfattar anställda, inte bara medborgare. Stora investeringar i hälso- och sjukvården ska vara kostnadseffektiva vilket utredningen om offentlig-privat samverkan, styrning och kontroll pekar i sitt slutbetänkande (SOU 2020:15) på att nationell nivå måste säkerställa.

5. Förvaltningsgemensam digital infrastruktur

Ett kompletterande uppdrag till Digg att tillsammans med SKR utreda förutsättningar för kommuners och regioners inkludering i den förvaltningsgemensamma digitala infrastrukturen för informationsutbyte och grunddata som nu etableras. För att skapa mervärde till pågående arbete skulle uppdraget kunna avse att analysera rättsliga och finansiella förutsättningar, gärna med utgångspunkt i fallstudier med enskilda kommuner och regioner.

TCO-förbundens medskick:

- Staten behöver ta ett samlat ansvar för en gemensam infrastruktur så att varje kommun inte behöver uppfinna sina egna lösningar.
- Kommuner och regioner behöver stöd i att utveckla sin kompetens gällande digitalisering, både för att löpande utbilda befintlig personal och för att anställa personer med rätt kompetens.
- När regeringen fattar beslut som kräver viss digital kapacitet i kommunerna – exempelvis digitala nationella prov – måste förutsättningarna säkerställas och eventuella medel tillskjutas.
- Staten behöver säkra tillgången till bredband i hela landet för att välfärdstjänster ska kunna utvecklas med stöd av digitalisering.

- Beslut kring digitalisering bör analyseras utifrån social, miljömässig och ekonomisk hållbarhet.